



OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Vastuullisuusraportointi valtiolla

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastuullisuusraportti 2023

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:20

Vastuullisuusraportointi valtiolla

Opetus- ja kulttuuriministeriön
vastuullisuusraportti 2023

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-263-938-7

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Vastuullisuusraportointi valtiolla

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastuullisuusraportti 2023

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:20		Teema	Hallinto
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Yhteisötekijä	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	26

Tiivistelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on sitoutunut kestävään kehitykseen. Sivistyksen ja osaamisen vahvistaminen ovat edellytyksiä Agenda2030 -tavoitteiden saavuttamiselle, koskien niin koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- kuin liikuntapolitiikkaa. Ministeriö sisällyttää kestäväen kehityksen näkökulman sen vastuulla oleviin säädösohjaukseen, tulosohjaukseen, resurssiohjaukseen, toiminnan ja talouden suunnitteluun sekä informaatio-ohjaukseen.

Toimintavuoteen ajoittui pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman saattaminen loppuun monine kestäväen kehityksen yhteyksineen ja pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisten toimenpiteiden valmistelun aloittaminen, kuten Suomi Liikkeelle -ohjelma.

Tietotuotanto oli runsasta ministeriön hallinnonalalla. Yhteiskunnalliseen keskusteluun nousi sivistyshallinnon rooli kestävyysmurroksen saavuttamisessa. Teemaan liittyen ministeriö päätti Sivistyksen teemavuoden järjestämisestä vuonna 2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö osallistui Suomen ulkoasiainhallinnon kanssa asiantuntemuksellaan hallinnonalansa kansainväliseen yhteistyöhön, kuten YK:n koulutus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon työhön, Agenda2030 -tavoitteita edistäen. "Greening education" oli koulutussektorilla yksi keskeinen teema.

Ministeriön sisäistä kestäväen kehityksen työtä vahvistettiin asettamalla uusi kestäväen kehityksen yhteistyöryhmä.

Asiasanat koulutus, tiede, kulttuuri, liikunta, nuoriso, hallinto

ISBN PDF 978-952-263-938-7

ISSN PDF

1799-0351

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-938-7>

Ansvarsrapportering inom statsförvaltningen Undervisnings- och kulturministeriets ansvarsrapport 2023

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2024:20		Tema	Förvaltning
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Utarbetad av	Undervisnings- och kulturministeriet		
Språk	finska	Sidantal	26

Referat

Undervisnings- och kulturministeriet har förbundit sig till hållbar utveckling. Stärkandet av bildningen och kompetensen är en förutsättning för att uppnå målen för Agenda 2030 när det gäller såväl utbildnings-, forsknings- och kulturpolitik som ungdomspolitik och idrottspolitik. Perspektivet för hållbar utveckling är integrerat i ministeriets författnings-, resultat-, resurs- och informationsstyrning samt den övriga planeringen av verksamheten och ekonomin.

Under verksamhetsåret inföll såväl slutförandet av regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering med alla dess kopplingar till hållbar utveckling som den inledande beredningen av åtgärder enligt regeringsprogrammet för Petteri Orpos regering, till exempel programmet Finland i rörelse.

Det producerades en stor mängd information inom ministeriets förvaltningsområde. I den samhälleliga debatten lyfte man fram bildningsförvaltningens roll i hållbarhetsomställningen. I anslutning till temat beslutade ministeriet att ordna ett temaår för bildning 2024.

Undervisnings- och kulturministeriet deltog med sin expertis tillsammans med Finlands utrikesförvaltning i internationellt samarbete inom förvaltningsområdet, exempelvis Unescos arbete, och främjade målen för Agenda 2030. "Greening education" var ett centralt tema inom utbildningssektorn.

Ministeriets interna arbete för hållbar utveckling stärktes genom att det tillsattes en ny samarbetsgrupp för hållbar utveckling.

Nyckelord ansvarighet, hållbar utveckling, Agenda 2030, bildning, undervisnings- och kulturministeriet, verksamhet

ISBN PDF 978-952-263-938-7 **ISSN PDF** 1799-0351

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-938-7>

Corporate Social Responsibility Reporting in Central Government Ministry of Education and Culture CSR Report for 2023

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2024:20	Subject	Administration
---	----------------	----------------

Publisher	Ministry of Education and Culture
------------------	-----------------------------------

Group author	Ministry of Education and Culture
---------------------	-----------------------------------

Language	Finnish	Pages	26
-----------------	---------	--------------	----

Abstract

The Ministry of Education and Culture is committed to sustainable development. Our premise for achieving the goals of the 2030 Agenda for Sustainable Development involves strengthening education and competence in the areas of education and training, research, culture, youth policy and sports policy alike. The Ministry incorporates the sustainable development perspective into the guidance in legislation, performance, resources and information and in operational and financial planning in accordance with its mandate.

The Ministry's year of operation included completing the Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government with its many links to sustainable development, and launching the preparation of measures, such as the Get Finland Moving programme, which were outlined in the Programme of Prime Minister Petteri Orpo's Government.

The Ministry's administrative branch produced a vast amount of information and knowledge. The role of education administration in achieving the sustainability transition was brought up in public debate. In connection with this theme, the Ministry decided to organise a Year of Education and Culture in 2024.

Leveraging its expertise, the Ministry of Education and Culture, together with the Finnish Foreign Service, contributed to international cooperation relevant to its administrative branch, such as the work of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization UNESCO, promoting the goals of Agenda 2030. One of the key themes in the education sector was "greening education".

Keywords	corporate social responsibility, sustainable development, Agenda 2030, education, Ministry of Education and Culture, operations
-----------------	---

ISBN PDF	978-952-263-938-7	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-938-7
--------------------	---

Sisältö

1	Taustaa	7
1.1	Opetus- ja kulttuuriministeriö osana valtioneuvostoa	7
1.2	Kestävän kehityksen ja vastuullisuuden hallintotapa ministeriössä.....	8
1.3	Seurattavat SDG-tavoitteet.....	8
2	Toteumavuosi 2023	10
2.1	Yleistä	10
2.2	Politiikka- ja toiminta-alueet.....	11
2.2.1	Tulevaisuusselonteko ja sivistyskatsaus.....	11
2.2.2	Koulutuspolitiikka (SDG 4, 8, 9, 10)	13
2.2.3	Tiedepolitiikka (SDG 4, 8, 9).....	18
2.2.4	Kulttuuripolitiikka (SDG 3, 8, 10, 11).....	20
2.2.5	Liikuntapolitiikka (SDG 3).....	22
2.2.6	Nuorisopolitiikka (SDG 3, 4, 5, 10).....	23
2.2.7	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyö (SDG 10)	24
2.2.8	Kansainvälinen yhteistyö (SDG 4, 5, 10)	25
	Linkejä	26

1 Taustaa

1.1 Opetus- ja kulttuuriministeriö osana valtioneuvostoa

Opetus- ja kulttuuriministeriö avustaa hallitusta sen politiikan suunnittelussa, linjauksissa, toimeenpanossa, lakien- ja asetusten valmistelussa, päätöksissä ja talousarviovalmisteluun liittyvissä asioissa sekä ohjaa hallinnonalansa toimintaa. Hallitusohjelma on keskeinen ministeriön toimintaa ohjaava ja tavoitteita asettava ohjausasiakirja. Ministeriö toimeenpanee samalla YK:n kestävän kehityksen Agenda2030:n tavoitteita osana valtioneuvoston kokonaisvaltaista kestävän kehityksen työtä, jota koordinoi valtioneuvoston kanslia.

Hallinnonalansa ohjaustoimintaan liittyen ministeriö laatii virastojen ja laitosten kanssa määräaikaiset tulossopimukset ja korkeakoulujen kanssa määräaikaiset sopimukset. Niin virastojen, laitosten kuin korkeakoulujen kanssa tehdyissä sopimuksissa on otettu huomioon kestävä kehitys ja Agenda 2030 merkittävänä globaalina puitteena.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jäsenenä Suomen laajapohjaisessa kestävän kehityksen toimikunnassa ja kehityspoliittisessa toimikunnassa. Suomen kestävän kehityksen toimikunnan päätehtävänä on YK:n Agenda2030:n toimeenpanon vauhdittaminen ja kytkeminen keskeiseksi osaksi kansallista kestävän kehityksen työtä. "Kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022–2030: Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi" ohjaa osaltaan kansallista työtä. Vuonna 2020 opetus- ja kulttuuriministeriö laati myös hallinnonalansa kestävän kehityksen linjaukset tukemaan ja täydentämään Suomen kansallista Agenda2030:n toteuttamistyötä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkökulmasta sivistyksen ja osaamisen vahvistaminen ovat edellytyksiä Agenda2030 -tavoitteiden saavuttamiselle. Koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan keinoin voidaan osallistaa kaikkien Agenda2030 -tavoitteiden edistämiseen. Se tarkoittaa sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista, korkealaatuista varhaiskasvatusta, osaamisen ja koulutustason nostoa, jatkuvaa oppimista, tiedon saatavuutta, kulttuurisia oikeuksia sekä hyvinvointia ja osallisuutta. Ajattelun ja asenteiden avulla tapahtuva yhteiskunnan kulttuurinen muutos on edellytyksenä muutokselle kohti kokonaisvaltaista kestävää kehitystä. Opetus- ja kulttuuriministeriö

raportoi kestävän kehityksen toimistaan muun muassa hallituksen vuosikertomuksen sekä YK:lle Suomen antamien Agenda2030:n toteuttamista koskevien kausiraporttien kautta. Vastuullisuusraportointi on yksi kestävän kehitykseen liittyvä raportointimuoto.

1.2 Kestävän kehityksen ja vastuullisuuden hallintotapa ministeriössä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuoteen 2030 ulottuvassa strategiassaan sitoutunut kestävään kehitykseen. Työtä ohjaa myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen linjaus (2020). Ministeriön tavoitteena on sisällyttää kestävän kehityksen näkökulma yhä johdonmukaisemmin säädösohjaukseen, tulosohjaukseen, resurssiohjaukseen, toiminnan ja talouden suunnitteluun sekä informaatio-ohjaukseen. Tavoitteiden toteuttaminen ja seuranta, sekä osallistuminen valtioneuvoston kanslian johdolla tapahtuvaan kansalliseen Agenda2030 -työhön, edellyttävät saumatonta ja verkostomaista työskentelyä. Siksi on tärkeää ylläpitää toimintakulttuuria, joka mahdollistaa sujuvan yhteistyön ja vuoropuhelun niin ministeriön sisällä kuin muiden ministeriöiden, hallinnonalan toimijoiden, sidosryhmien ja kolmannen sektorin kanssa.

Kestävän kehityksen työtä ministeriössä koordinoi kestävän kehityksen yhteistyöryhmä, jota johtaa kansliapäällikkö. Työryhmässä on kaikkien osastojen ja esikuntayksiköiden edustus.

1.3 Seurattavat SDG-tavoitteet

Valtiokonttorin ohjeistuksen mukaisesti jokaisen tahon tulee valita itselleen keskeiset Agenda2030:n SDG-tavoitteet raportoitavikseen. Keskeisimmiksi seurattaviksi indikaattoreiksi ministeriö on valinnut seuraavat tavoitteet:

- SDG 3: Terveyttä ja hyvinvointia (liittyy mm. kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimiin)
- SDG 4: Hyvä koulutus (perusedellytys kaikkien SDG-tavoitteiden toteuttamiseen)
- SDG 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (vahva yhteys SDG 4:ään ja SDG 9:ään)
- SDG 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja (liittyy mm. tiedepolitiikan toimiin; TKI-toiminnan vahvistaminen)

- SDG 10: Eriarvoisuuden vähentäminen – yhteydessä SDG 5:een, sukupuolten tasa-arvo (liittyvät kaikkeen toimintaan yhteiskunnassa, siten myös koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- kuin nuorisopolitiikan toimiin)
- SDG 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt (liittyy mm. kulttuuripolitiikan toimiin, kulttuuri- ja liikuntapalveluihin, kulttuuriperintöön, kestävään rakentamiseen)

Koska tavoitteet ovat vahvassa keskinäisessä riippuvuus- ja vuorovaikutussuhteessa toisiinsa, ei niitä voi tarkastella yksittäisinä silloina. Valittujen tavoitteiden yhteisenä ylätasoa nimittäjänä voidaan nähdä yhteiskunnan sivistyksen ja hyvinvoinnin edistämisen.

2 Toteumavuosi 2023

2.1 Yleistä

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman monien kestäväan kehitykseen liittyvien tavoitteiden suorittaminen loppuun oli osa ministeriön toimintaa vuonna 2023, kuten Oikeus oppia kehittämisohjelma, joka vahvisti koulutuksellista tasa-arvoa sekä yhteiskunnallista ymmärrystä koulujen eriarvoistumiskehityksen ja yhteiskunnan laajemman segregatio- ja väestökehityksen yhteydestä.

20.6.2023 työnsä aloittanut pääministeri Petteri Orpon hallitus asetti uusia tavoitteita, joilla edistetään myös kestäväa kehitystä. Tavoitteita käsitellään myös vuonna 2024 annettavassa hallituksen selonteossa eduskunnalle Agenda 2030:n toteuttamiseksi. Mukana on monia opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan liittyviä tehtäviä sivistyksen, talouden ja hyvinvoinnin sekä niiden vuorovaikutuksen edistämiseksi. Muun muassa jo vuonna 2023 käynnistetyn Suomi-liikkeelle -ohjelman tavoitteet vahvistavat ministeriön tekemää työtä hyvinvoinnin, osallisuuden ja merkityksellisen elämän edistämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintavuotta kuvaa **runsa tietotuotanto päätöksenteon tueksi erilaisin selonteoin, katsauksin, raportein ja arvioinnein**. Julkaistu tietomateriaali osaltaan vauhditti yhteiskunnallista keskustelua sivistyshallinnon vastuusta kestävyysmurroksen saavuttamiseksi. Esimerkiksi vuoden alussa julkaistu sivistyskatsaus ja loppuvuodesta julkaisu PISA-arviointi herättivät keskustelua, liittyen havaittuun oppimistulosten laskuun.

Myönteisiä tutkimustietoon pohjautuvia signaaleja saatiin muun muassa toisen asteen oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttomuuden uudistamisen onnistumisesta hyvin, yhdenvertaisuuden lisääntymisestä kulttuuriin osallistumisessa, ja kulttuuri-, liikunta- sekä nuorissectoreita yhdistävän harrastamisen Suomen mallin onnistumisesta lunastamaan paikkansa merkityksellisenä toimintana lapsille, nuorille ja yhteiskunnalle.

Sivistysteemaan liittyen **ministeriö päätti nimetä vuoden 2024 sivistyksen teemavuodeksi** ja osoitti rahoituksen Kansanvalistusseura sr.:lle vuoden toteuttamiseksi. Teemavuoden tavoitteena on saavuttaa ja osallistaa kansalaisia edelleen tarkastelemaan ja vahvistamaan suomalaista sivistyksen pohjaa sekä demokratiaa.

Ministeriö järjesti hallinnonalansa avoimen kestävän kehityksen tilaisuuden 13.12.2023, jossa myös teemana oli sivistyshallinnon vastuu sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta kestävyysmurroksessa. Tapahtuma tuotti näkemyksiä, joita hyödynnetään **ministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen linjauksen (2020) päivittämisessä vuonna 2024**.

Hallinnonalan virastojen tulostavoitteisiin ja ministeriön tulossuunnitelmaan 2024–2027 muotoiltiin **tavoite tukea sivistyksellä, osaamisella ja yhteiskunnan uudistamisella kulttuurista muutosta kestävyysmurroksen saavuttamiseksi**.

Valtionavustustoiminnan kehittämistarkastelun osana ministeriö vaikutti keskusteluun **vastuullisuuden kokonaisvaltaisesta huomioimisesta avustus-ehdoissa käsittäen teemat: kestävä kehitys, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**.

Suomen kestävän kehityksen toimikunnan strategian toteutuksen seurantatyö jatkui yhteistyössä valtioneuvoston kanslian kanssa, yhtenä keskeisenä tarkasteltavana oli tavoite **sivistys, osaaminen ja kestävät elämäntavat**.

Asemaltaan vahvistettu ministeriön sisäinen kestävän kehityksen yhteistyöryhmä asetettiin vuoden alussa tukemaan ja varmistamaan ministeriön kokonaisvaltaista kestävän kehityksen työtä.

Ministeriö uudisti **tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmansa vuosille 2024–2027**. Suunnitelma sisältää ministeriön strategiseen, valtavirtaistamiseen ja viranomaistoimintaan liittyvät ja eri väestöryhmiin liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet.

Ministeriö osallistui yhteistyössä Suomen ulkoasiainhallinnon kanssa asiantuntemuksellaan **hallinnonalan kansainväliseen yhteistyöhön**, kuten YK:n koulutus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon työhön, Agenda2030:n tavoitteita edistäen. ”Greening education” oli koulutussektorilla yksi keskeinen teema.

2.2 Politiikka- ja toiminta-alueet

2.2.1 Tulevaisuusselonteko ja sivistyskatsaus

Laajan tarkastelukulman asiakirjoja opetus- ja kulttuuriministeriön toimintaan liittyen olivat valtioneuvoston tulevaisuusselonteko sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tuottama sivistyskatsaus. Ne toimivat osaltaan tausta-aineistoina

myös pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman laadintaprosessissa. Ne myös innoittivat yhteiskunnallista keskustelua sivistyshallinnon merkityksestä kestävyysmurroksen saavuttamiseksi.

Valioneuvoston tulevaisuuselonteko

Valioneuvoston tulevaisuusselonteko julkaistiin 19.1.2023 ydinkysymyksenään kuinka varmistaa, että myös tulevilla sukupolvilla on mahdollisuudet kestäväan elämään. **Tulevaisuuden tarpeiden visioinnissa huomiota kiinnitettiin muun muassa väestön koulutus ja osaamistasoon, sekä tieteeseen ja teknologiaan kestäväan kasvun turvaajina:**

” (...) Sivistystä, kulttuuria, taidetta, liikuntaa, nuorisotyötä, osaamista ja tiedettä tulee vahvistaa, sillä ne ovat avainasemassa polulla kohti yhteistyön maailman toteutumista. Huomioidaan monikielisyys ja -kulttuurisuus kaikessa julkishallinnossa ja tuetaan hyvien väestösuhteiden kehittymistä. (...)” s. 217

” Väestön koulutus- ja osaamistasoa on tarpeen nostaa vahvistamalla koulutuksen laatua ja kasvattamalla tutkinnon suorittaneiden osuuksia. Aiempaa paremmat jatkuvan oppimisen joustavat ratkaisut mahdollistavat työikäisen väestön osaamisen täydentämisen taustasta, työllisyys tilanteesta tai asuinpaikasta riippumatta. Tämä tuottaa hyötyjä niin taloudelle kuin yksilölle itselleenkin. Suomelle on tärkeää, että koko kasvatuksen ja koulutuksen ketju varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on kunnossa ja että koulutusasteiden välinen yhteistyö toimii saumattomasti. Koulutusjärjestelmässä ei ole suljettuja ovia, vaan jokaiselta asteelta on mahdollisuus hakeutua jatkamaan opintoja. Koulutuksen ja varhaiskasvatuksen on tärkeää olla laadukasta ja saavutettavaa kaikkialla Suomessa. (...)” s. 30

Opetus- ja kulttuuriministeriön sivistyskatsaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi [sivistyskatsauksen](#) 20.1.2023, kooten **tietoja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalasta, sen kehityksestä ja tilanteesta kansainvälisessä vertailussa.**

Katsaus osoitti, että sivistyssektorin kehitys viime vuosikymmenten kehitys jakautuu kahteen päävaiheeseen. 1950-luvulta 1990-luvun alkuun ulottuvaa kautta luonnehtii sivistyssektorin voimakas laajeneminen ja panostusten kasvu, 1990-luvulta alkanutta jaksoa taas tehokas menopaineiden hillintä ja monilla mittareilla pysähtyvä tai heikkenevä kehitys.

Heikkenevää kehitystä on viime vuosikymmeninä nähty mm. nuorten oppimistuloksissa ja koulutustasossa, kirjastojen käytössä, nuorten fyysisessä kunnossa ja liikkumisessa sekä kulttuurialan työllisyydessä. Taustaan ja alueeseen liittyvät erot oppimistuloksissa ja koulutustasossa ovat kasvaneet.

Kansainvälisessä vertailussa suomalaisten koulutustaso on laskenut kehittyneiden maiden keskitasolle ja työikäisen väestön koulutustason nousu on hidastumassa. Koulutuksen taloudellinen tuotto on säilynyt hyvänä ja korkeampi koulutus on yhteydessä korkeampaan työllisyyteen ja palkkatasoon. Koulutustasoa nostavilla toimilla voisi olla huomattava suomalaisten inhimillistä pääomaa nostava ja tuottavuuspainotettua huoltosuhdetta parantava vaikutus.

Tutkimus ja kehittämishenkilöstön määrä on kääntynyt uudestaan nousuun. Tutkimuksen tieteellinen vaikuttavuus on pysytellyt kansainvälisen keskitason yläpuolella, mutta tutkijakoulutettujen määrän kasvu on nyt hitaampaa kuin 50 vuoteen.

Huippu-urheilun rahoitus on kehittynyt hyvin, liikuntapaikkarakentaminen on piristynyt 2010-luvulla ja suomalainen elokuva on vahvassa nousussa.

2.2.2 Koulutuspolitiikka (SDG 4, 8, 9, 10)

PISA 2022 -tutkimuksen tulokset julkaistiin 5.12.2023. **Tutkimus toimi edellä mainittujen valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ja sivistyskatsauksen tavoin merkittävänä yhteiskunnallisen keskustelun vauhdittajana sivistyksen asemasta ja tilanteesta Suomessa.** Tutkimuksen pääpainopisteenä oli tällä kertaa matematiikka.

Tulokset osoittivat, että suomalaisoppilaiden matematiikan osaaminen on heikentynyt. Uusimmassa tutkimuksessa suomalaisnuorten keskiarvo oli 484 pistettä, joka on 64 pistettä vähemmän kuin huippuvuonna 2006 (548 pistettä). Suomi oli kuitenkin edelleen OECD-maiden keskiarvon (472) yläpuolella.

Suomessa oli heikkoja matematiikan osaajia enemmän ja toisaalta huippuosajia vähemmän kuin ennen. Uusimmassa tutkimuksessa heikkoja (alle suoritustaso 2) matematiikan osaajia oli joka neljäs.

Oppimistulosten heikkeneminen näyttäytyy poikkeuksellisen suuressa osassa maita. Matematiikan pistekeskiarvo laski vertailukelpoisissa maissa jopa 41 maassa tai alueella, joista OECD-maita oli 35.

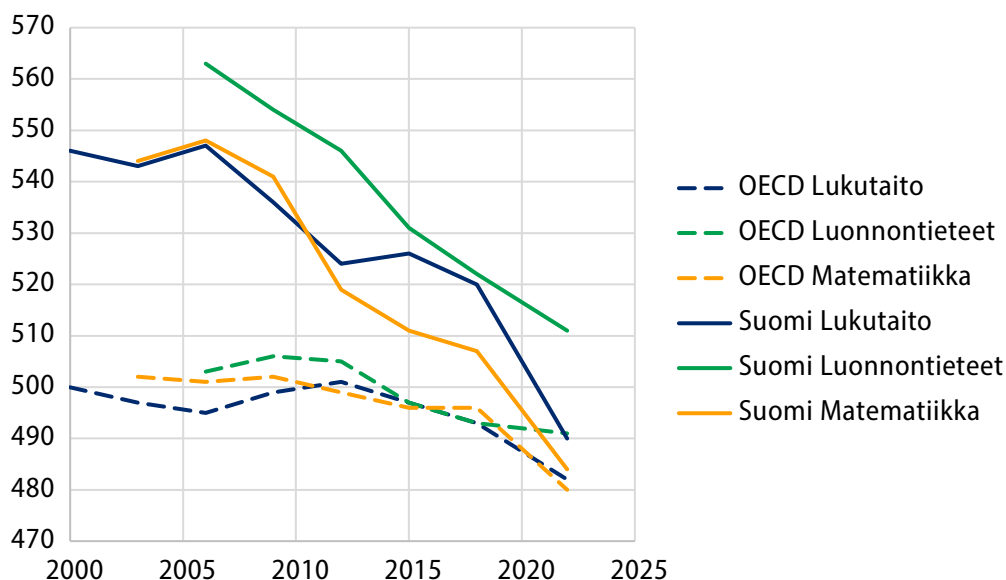
Suomalaisnuorten lukutaidon taso (490) on edelleen OECD:n keskiarvoa (476 pistettä) korkeampi. Vuoden 2018 PISA-arvioinnissa lukutaito oli pääalueena, ja sen tulokseen verrattuna Suomen pistekeskiarvo on laskenut peräti 30 pistettä. Lukutaidon osaaminen on heikentynyt matematiikan tavoin useimmissa osallistuneissa maissa.

Myös luonnontieteiden osaamisen keskiarvo oli Suomessa OECD -maiden keskiarvoa parempi, 511 pistettä. Suomalaisnuorten sekä koko OECD-maiden nuorten luonnontieteellinen osaaminen on heikentynyt vuosien 2006 ja 2009 huippuajoista. Laskeva trendi on ollut Suomessa OECD-maiden keskiarvoa voimakkaampi ” ja lasku suhteessa OECD-keskiarvoon jatkui vuosina 2018–2022 yhtä nopeana kuin vuosina 2006–2018.

Tutkimuksen Suomessa toteuttivat Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen ja Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskuksen yhteenliittymä.

Kuvio 1. PISA-tulokset 2000–2022 (Suomi ja OECD-keskiarvo)

Lähde: OECD Main Science and Technology Indicators, GERD as percentage of GDP



Oppimistulosten globaaliin laskuun 2018–2022 vaikuttaa myös koronapandemia. Suomen pitkäaikaisen laskun arviointia vaikeuttaa kehityksen pitkäaikaisuus. Kokonaisuutena trendin syyt ovat pitkälti epäselviä. Pitkän ajan kuluessa oppimistuloksiin mahdollisesti vaikuttavia muutoksia on tapahtunut niin oppilaan

taustatekijöissä, koulujen käytänteissä, yhteiskunta-kehityksessä sekä arvoissa ja asenteissa. Näiden tekijöiden vaikutuksen suuruuden ja niiden välisen vuoro-vaikutuksen arvioiminen on tutkimuksellisesti haasteellista. Osaamiskehityksessä huomattavaa on myös oppilaiden välisten erojen kasvu ja erityisesti heikosti menestyvien oppilaiden osuuden merkittävä kasvu.

Muita toimenpiteitä ja tietotuotantoa

Varhaiskasvatus, perus- ja toisen asteen koulutus

- Vuonna 2023 päättynyt varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen **Oikeus oppia -ohjelma** vahvisti koulutuksellista tasa-arvoa sekä yhteiskunnallista ymmärrystä koulujen eriarvoistumiskehityksen ja yhteiskunnan laajemman segregatio- ja väestökehityksen yhteydestä. Ohjelman rahoituksella toteutettiin monipuolista tutkimustoimintaa varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen sektorilla. Tutkimustieto vahvistaa koulutuspoliittisen päätöksenteon edellytyksiä niin paikallisella kuin valtakunnallisella tasolla ja uudistaa yhteiskuntaa. Ohjelman tuloksina vakiinnutettiin myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin tasa-arvoraha sekä laadittiin työryhmän esitys perusopetuksen oppimisen tuen uudistamiseksi. Uudistuksen valmistelu käynnistyi laajoilla kuulemisilla vuonna 2023.
- **Varhaiskasvatuksen saavutettavuuteen** panostettiin. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettiin nostamalla tulorajoja 33 prosentilla ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevaan lakiin lisättiin ns. turvattomista oloista tulevien lasten valtionavustus varhaiskasvatukseen. Avustusta myönnetään mikäli talousarviossa sille osoitetaan määrärahoja.
- **Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin** lisättiin psykologien ja kuraattoreiden vähimmäismitoitusta koskevat säännökset. Perustaitojen vahvistamiseksi käynnistettiin pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisten **tuntilisäysten valmistelu** peruskoulun ensimmäisille luokille.
- **Lukiokoulutuksen rahoitusta, oppimisen tukea ja ylioppilastutkinnon kehittämistä sekä ammatillisen koulutuksen rahoitusta, toiminnan ohjausta ja oppimisen tukea koskevien uudistusten valmistelu** käynnistettiin. Uudistusten tavoitteena on toisen asteen koulutuksen

vaikuttavuuden ja työelämävastaavuuden parantaminen sekä laadukkaan opetuksen, ohjauksen ja oppimisen tuen varmistaminen.

Uudistusten valmistelussa huomioidaan myös **ammattillisten tutkintojen kehittämistarpeet**. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman [työryhmän väliraportissa](#) ehdotettiin tutkinnon osien nykyistä laajempaa ja joustavampaa hyödyntämistä yksilöiden ja työelämän osaamistarpeisiin vastaamisessa. Vastaavasti [työryhmän loppuraportissa](#) vihreän siirtymän ja digitaalisen osaamisen sekä perustaitojen ja oppimisvalmiuksien vahvistamista ammatillisissa tutkinnoissa.

- **Oppivelvollisuuden laajentamisen maksuttomuuden uudistus** on [ministeriön tilaaman selvityksen](#) mukaan onnistunut erityisesti opiskelijoiden näkökulmasta. Myös henkilöstö on ollut pääsääntöisesti tyytyväisiä käytössä oleviin oppimateriaaleihin ja laitteisiin. Uudistus on vauhdittanut digitaaliseen oppimateriaaliin siirtymistä. Kustannustehokkuudessa havaittiin kuitenkin vielä kehittämisen tarvetta, vaikka tilanne onkin parantunut uudistuksen alkuvaiheesta.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) arvioi [ammattillisen koulutuksen tila -raportissaan](#), että **yksilöllinen suunnittelu ja henkilökohtaistaminen ovat vakiintuneet hyvin ammatilliseen koulutukseen**, mutta opiskelijoiden mahdollisuudet tehdä opintojen sisältöihin, oppimisympäristöihin tai aikataulutukseen liittyviä yksilöllisiä valintoja toteutuvat vielä heikosti.

Korkeakoulut

- Korkeakoulujen saavutettavuussuunnitelmien toimet kattavat vuodet 2022–2024. Suunnitelmat perustuvat ministeriön ohjeistukseen korkeakouluille laatia saavutettavuussuunnitelmansa [korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman](#) yleisten linjausten pohjalta laajasti korkeakoulu yhteisöä osallistaen. **Vuonna 2023 ministeriö järjesti korkeakouluille keskustelutilaisuuden saavutettavuussuunnitelmien jatkoaskelmista keskustelemiseksi**. Jatkossa korkeakoulujen saavutettavuussuunnitelmien tavoitteiden toteutumista seurataan osana korkeakoulujen ja ministeriön välistä ohjausprosessia.

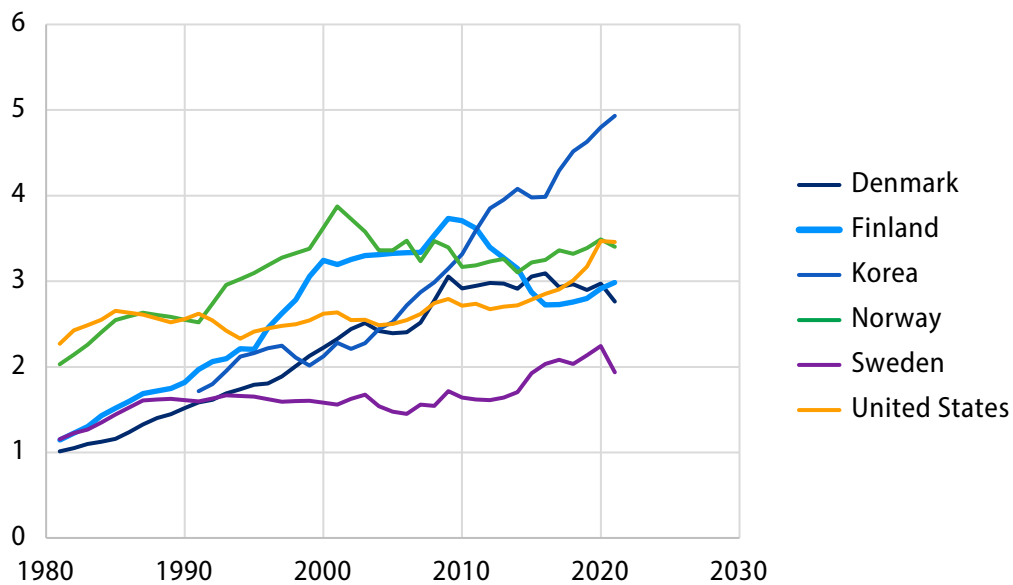
- **Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseksi** myönnettiin erillisrahoitus 257 aloituspaikan lisäämiseksi vuonna 2023 käynnistyviin koulutuksiin itäisen Suomen korkeakouluissa osana pääministeri Sanna Marinin hallituksen Itä-Suomi-ohjelmaa. Korkeakoulujen tutkintotavoitteita on nostettu merkittävästi sopimuskaudelle 2021–2024 ja korkeakoulut ovat nostaneet aloituspaikkojen määrää omalla perusrahoituksellaan. Opettajapulaan vastaamiseksi on opettajankoulutuksen aloituspaikkoja lisätty myös erillisrahoituksella.
- Joulukuussa 2022 julkaistun **Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategian** tavoitteena on luoda selkeä asiantuntijana kehittymisen ja pätevytyksen polku, monipuolistaa avointa korkeakoulutusta ja uudistaa työelämää TKI-työlle rakentuvina jatkuvan oppimisen toteutuksina. **Tavoitteiden edistäminen on esillä korkeakoulujen tulevan sopimuskauden 2025–2028 valmistelussa. Lisäksi pienten osaamiskokonaisuuksien valmistelu on edennyt** ministeriön asettamassa työryhmässä kohti kokeiluja yhdessä elinkeinoelämän kanssa. Kokeilut toteutuvat vuonna 2024 Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen kautta.
- **Korkeakoulutuksen digitaalisia palveluita ja digipedagogista osaamista kehitetään osana korkeakoulujen Digivisio 2030 -hanketta.** Tavoitteena on luoda oppimiselle tulevaisuus ja digitaaliset ratkaisut, jotka hyödyttävät niin korkeakouluja, oppijoita kuin yhteiskuntaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa hanketta erityisavustuksella (20 miljoonaa) ja ohjaa korkeakoulujen strategiaperusteisesta ohjelmarahoituksesta digivisioon toimeenpanoon 4,4 miljoonaa euroa vuodessa sopimuskaudella 2021–2024. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineellä (RRP) tuetaan lisäksi korkeakoulutuksen digitalisaation ja joustavan oppimisen vahvistamisohjelmaa vuosina 2021–2025 yhteensä 10 miljoonaa euroa.
- **Ministeriö päätti Opettajankoulutusfoorumin jatkorahoituksesta seuraavan nelivuotisen toimikauden ajaksi 2024–2027.** Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama valtakunnallinen Opettajankoulutusfoorumi on edistänyt vuonna 2022 julkaistun Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa. Kehittämisohjelman tavoitteena on vastata opettajankoulutuksen uusiin tarpeisiin 2020-luvun toimintaympäristössä huomioiden muun muassa kestävään kehitykseen liittyvät haasteet.

- Ministeriö julkaisi **luonnontieteiden, matematiikan, tekniikan ja teknologioiden osaamista vahvistavan LUMA(TE)-strategian toimenpidesuunnitelman**, joka koostuu 31 konkreettisesta toimenpidesuosituksesta. LUMA(TE)-strategiassa ja -toimenpidesuunnitelmassa on lähtökohtana, että LUMATE-osaamisen kehittämisen kautta edistetään hyvinvointia sekä sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. LUMA(TE)-kokonaisuus ja sen rahoitus otetaan huomioon osana korkeakoulujen tulevan sopimuskauden valmistelua osana yliopistojen valtakunnallisia tehtäviä. Lisäksi LUMA(TE)-asioiden edistäminen on osa Opettajankoulutusfoorumin uuden toimintakauden 2024–2027 agenda.
- **Korkeakoulujen kestävä kasvun ohjelman** mukaisilla toimenpiteillä on pyritty kasvattamaan korkeakouluissa aloittavien ja kansainvälisten osaajien määrää ja edistämään maahan jäämistä/työllistymistä sekä uudistamaan koulutusvastuujärjestelmää. Tavoitteita on edistetty myös osana korkeakoulujen tulevan sopimuskauden 2025–2028 valmistelua ja korkeakouluille toimitettua ohjeistusta. Kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloa ja Suomeen jäämistä on edistetty jatkamalla **Talent Boost -ohjelman toimeenpanoa vuosille 2023–2027** sekä valmistelemalla pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisia toimia **EU/ETA-alueen ulkopuolisten korkeakouluopiskelijoiden lukuvuosimaksukäytäntöihin ja Suomeen jäämisen kannusteisiin liittyen**.

2.2.3 Tiedepolitiikka (SDG 4, 8, 9)

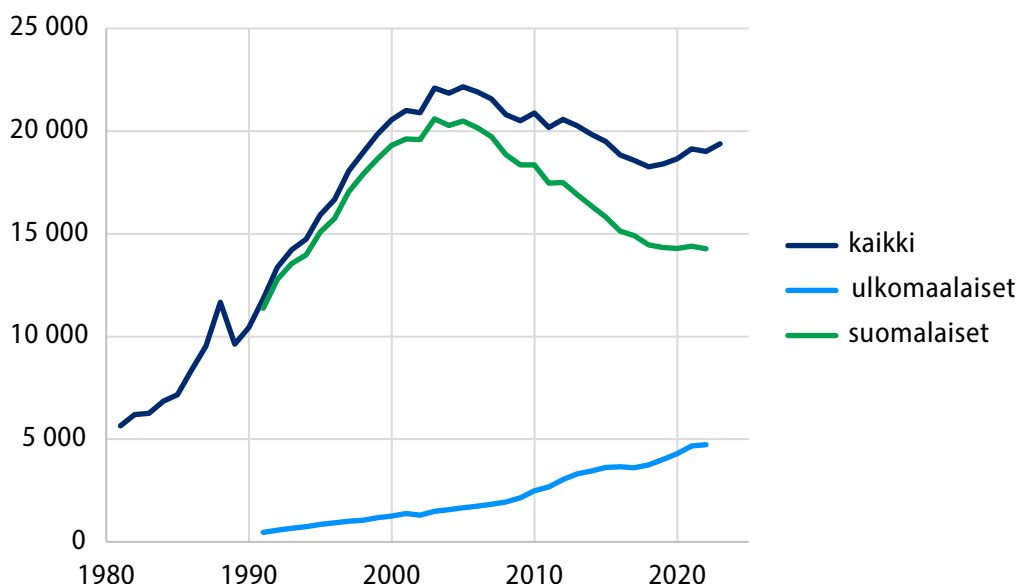
Suomen T&K-intensiteetin (tutkimus- & kehittämistoiminnan menojen osuus bruttokansantuotteesta) kasvua edistettiin vuoden 2023 alussa voimaan astuneen T&K-rahoituslain (1092/2022), ja vuonna 2023 julkaistun **parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportin** esitysten toimeenpanolla. Tavoitteena on T&K-toiminnan neljän prosentin bruttokansantuoteosuus vuoteen 2030 mennessä valtion rahoituksen osuuden ollessa 1,2 %. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukainen valtion **T&K-rahoituksen käytön pitkän aikavälin suunnitelmaa valmisteleva työryhmä** asetettiin lokakuussa. Työryhmän on tarkoitus saada esityksensä valmiiksi kevään 2024 aikana. Ensimmäiset valtion T&K-rahoituksen lisäysten kohdennukset tehtiin vuotta 2024 koskevan talousarvion yhteydessä. Nykyisen hallituskauden aikana valtion T&K-rahoitus kasvaa arviolta 280 miljoonaa euroa vuodessa.

Kuvio 2. T&K-menot Suomessa ja eräissä muissa OECD-maissa 1981–2021 (% BKT:sta).
Lähde: OECD Main Science and Technology Indicators, GERD as percentage of GDP



Tieteelliseen jatkokoulutukseen osallistuminen on Suomessa vähentynyt, erityisesti Suomen kansalaisilla. Suomalaisen jatko-opiskelijoiden määrä on nyt 1990-luvun alun tasolla. Myös ensimmäisen tieteellisen jatkotutkinnon suorittaneiden määrä on laskenut, erityisesti alle 35-vuotiailla. Vuonna 2022 ensimmäisen tieteellisen jatkotutkinnon suorittaneiden suomalaisten määrä oli alimmillaan sitten vuoden 1990.

Kuvio 3. Yliopistojen jatko-opiskelijat 1981–2023. Lähde: Vipunen-tilastopalvelu ja KOTA-tietokanta



2.2.4 Kulttuuripolitiikka (SDG 3, 8, 10, 11)

Kulttuurin TEAviisarin vuoden 2023 tulokset osoittivat yhdenvertaisuuden osallistumisessa kulttuuriin kehittyneen myönteisesti. Samalla kulttuuriin osallistumisen vaikutus parempana koettuun terveyteen tuli esiin [Terve Suomi -tutkimuksessa vuodelta 2023](#). Alueelliset erot kulttuurin käytössä ja saatavuudessa kuten hyvinvoinnissakin ovat kuitenkin edelleen suuria. Tutkimuksen mukaan valtaosa (83 %) 20-vuotta täyttäneistä aikuisista käyttää kulttuuripalveluita vähintään muutaman kerran vuodessa. Eläkkeelle jäädessä kulttuuriaktiivisuus kuitenkin laskee sukupuolesta ja koulutustasosta riippumatta. Kulttuuripalveluita käyttää vähintään muutaman kerran vuodessa 20–64-vuotiaista 88 prosenttia, mutta yli 75-vuotiaista enää 64 prosenttia.

Muita toimenpiteitä ja tietotuotantoa

- Pääministeri Petteri Orpon hallitus päätti laatia eduskunnalle annettavan [kulttuuripoliittisen selonteon](#). **Selonteon tarkoituksena on tuottaa kunnianhimoinen tulevaisuuskuva, joka mahdollistaa Suomen taide- ja kulttuuripolitiikan pitkäjänteisen kehittämisen.** Selonteossa esitettävän tulevaisuuskuvan ja tarvittavien toimenpiteiden

perustana on taide- ja kulttuurialan tilannekuva sekä keskeiset toimintaympäristöä muuttavat tekijät.

Selonteon laatiminen aloitettiin vuoden 2023 lopulla. Valmistelevalta työryhmältä on määrä saada työnsä päätökseen kesäkuun 2024 loppuun mennessä, minkä jälkeen valtioneuvosto antaisi selonteon eduskunnalle syyskaudella. Valmistelu toteutetaan laajassa vuorovaikutuksessa kulttuurialan kanssa.

- **Taide- ja kulttuurialan tietoperustan vahvistamiseksi julkaistiin uusi Taidejakulttuuri.fi -verkkopalvelu.** Sivusto mahdollistaa alan kehityksen ja vaikuttavuuden kulttuuripoliittisen tarkastelun ja päätösten perustamisen tutkittuun ja koostettuun tietoon.
- **Kulttuurimatkojen kansallisen kehittämisen tiekartta** julkaistiin tavoitteenaan luoda yhteinen suunta tulevaisuuden kestäväälle ja kilpailukykyiselle kulttuurimatkoille. Tiekartan tavoitteet ja toimenpiteet liittyvät yhteistyön kehittämiseen, kestävyteen, kulttuurimatkojen tuotetarjontaan, digitalisaatioon ja tiedolla johtamiseen sekä kulttuurialan kansainvälisten toimien ja erityisesti Euroopan neuvoston kulttuurireittien hyödyntämiseen kulttuurimatkoissa. Kestävä kehitys on otettu tiekartassa huomioon läpileikkaavasti.
- **Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli toimenpideohjelman taiteen ja kulttuurin moninaisuuden edistämiseksi.** Ohjelma perustuu ministeriön asettaman työryhmän loppuraporttiin (2021). Ohjelman tavoitteena on huomioida Suomen väestön moninaistuminen kaikessa taide- ja kulttuuripoliittisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Ohjelman läpileikkaavina periaatteina on edistää yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista, kulttuuriperinnön moninaisuuden tunnistamista ja kulttuurien välisen vuoropuhelun vahvistamista sekä kaikkien Suomessa asuvien mahdollisuutta kasvattaa tietojään ja taitojään ja niiden hyödyntämistä työssä ja vapaa-ajalla.
- **Lukulahja lapselle -ohjelmaa jatkettiin** lasten lukutaidon vahvistamiseksi. Lukulahja lapselle -ohjelmassa vauvaperheille jaetaan neuvolatarkastuksen yhteydessä kirjakassit. Kirjakassista tehdyn vaikuttavuusselvityksen mukaan kaksi kolmasosaa kirjakassin saaneista lukee aiempaa enemmän ja lukemisesta on tullut säännöllinen osa perheen arkea.

- **Kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutuksien toimeenpanemisen tueksi koostettiin tietopohja ja laadittiin ehdotukset politiikka-[linjauksiksi](#).** Raportin avulla saatiin kokonaiskuva kulttuurista ja liikunnasta osana hyvinvointipolitiikkaa sekä työnjaosta eri tahojen kesken. Kehitys kulttuurihyvinvoinnin edistämässä on ollut hyvää. Yhä useammissa kunnissa ja hyvinvointialueilla on nimetty kulttuurihyvinvoinnin vastuuhenkilöt ja osallisuus kulttuuriin on kirjattu talousarvioihin ja toimintasuunnitelmiin (n. 80 % kunnista).

2.2.5 Liikuntapolitiikka (SDG 3)

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Tämän toteuttamiseksi **laadittiin liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollinen [Suomi liikkeelle -ohjelma](#)**. Liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä linjasi vuodelle 2024 kohdistetun 20 miljoonan euron rahoituksen käytettäväksi muun muassa Liikkuvat-kokonaisuuden vahvistamiseen, liikuntaneuvonnan laajentamiseen, innovaatioihin ja kokeiluihin sekä lähivirkistysalueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen, liikunnan ja toimintakyvyn lisäämiseen osaksi kutsuntojen sisältöä ja elintapaohjauksen vahvistamiseen hyvinvointialueilla. Ohjelman valmistelu aloitettiin 2023 ja varsinaiset toimenpiteet käynnistyvät vuonna 2024.

Muita toimenpiteitä ja tietotuotantoa

- **Liikkuvat-ohjelmakokonaisuuden** (Liikkuva perhe, -varhaiskasvatus, -koulu, -opiskelu, -aikuinen ja Ikiliikkuja) **toteuttaminen jatkuu** liikunnallisen elämäntavan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi eri ikä- ja väestöryhmissä.
- **Liikuntapolitiikan koordinaatioelin** (LIPOKO) toimi ajalla 1.1.2020–30.4.2023. Koordinaatioelimen jäsenenä oli 11 edustajaa eri ministeriöistä sekä asiantuntijajäseniä liikkumista edistävistä asiantuntija- ja koulutusorganisaatioista. Tavoitteena elimellä oli kestävien ja esteettömien liikkumismahdollisuuksien parantaminen, liikunnallisen elämäntavan edistämistoimien lisääminen, eriarvoisuuden vähentäminen hyvinvoinnissa, terveydessä ja liikkumisessa, organisaatioiden toimintakulttuureiden liikunnallistaminen sekä yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kansantalouden vahvistaminen liikunnan keinoin. Tavoitteiden saavuttamiseksi laadittiin yhteensä 126

toimenpidettä, joista toimikauden aikana pystyttiin viemään läpi 77 ja 34 saatiin aloitettua. LIPOKO työskenteli myös alatyöryhmien avulla. Näiden ryhmien toiminta keskittyi Liikkuvat-kokonaisuuden yhteistyön edistämiseen, liikkumisen vaikutusten arvioinnin kehittämiseen, liikuntaneuvonnan integroimiseen osaksi elintapaohjausta uusissa sote-rakenteissa sekä urheilijoiden toimeentuloturvan ja koulutuksen parantamiseen. LIPOKO nimitettiin myös kuluvalle hallituskaudelle 2024–2027.

- **Uusi Liikuntapaikkarakentamisen suunta -asiakirja julkaistiin** ([valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:19](#)). Liikuntapaikkarakentamista myös tuettiin vuoden aikana yhteensä 35 miljoonalla eurolla.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi 2023 liikuntaa edistäville järjestöille vuosittaisia **valtionavustuksia, josta 15 % määräytyi kukin järjestön toiminnan vastuullisuuden arvioinnin perusteella.**

2.2.6 Nuorisopolitiikka (SDG 3, 4, 5, 10)

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO on lakisäätäinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Ohjelmassa määritellään tärkeimmät nuoria koskevat valtionhallinnon tavoitteet ja toimenpiteet tulevina vuosina.

VANUPO-kauden 2020–2023 suoritetun [arvioinnin](#) mukaan pääosa ohjelman toimenpiteistä toteutui. Ohjelmakautta leimasi pandemian aikaiset poikkeusolot sulkua- ja rajoitustoimineen sekä Venäjän hyökkäyssota taloudellisine seurauksineen, jotka ovat vaikuttaneet hallituksen nuorisopoliittisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Ohjelman kautta on toteutettu Nuorisotakuuta, vahvistettu koulutusta sekä edistetty osallisuutta, itsenäistä asumista ja taloudenhallintaa. Sen sijaan mielenterveysstrategiaan ja sosiaaliturvauudistukseen liittyvät toimenpiteet ovat vielä kesken.

Uuden, vuosille 2024–2027 hyväksyttävää VANUPO-ohjelmaa valmisteltiin vuonna 2023. Valmistelu aloitettiin kuulemalla nuoria heidän elämänsä ja hyvinvointinsa kannalta tärkeitä kysymyksistä, jotta ohjelma vastaa mahdollisimman hyvin nuorten ajankohtaisiin tarpeisiin. Ohjelman valmistelun tausta-aineistoksi valmistui myös 2.3.2023 valtion nuorisoneuvoston [Nuorten hyvinvointikatsaus](#). Valmistelussa

hyödynnettiin myös valtion nuorisoneuvoston tekeillä ollutta arviointia päätty-
mässä olleen ohjelman toteutumisesta. Katsauksen yksi havainto oli, että korona-
kriisi näyttää lisänneen nuorten hyvinvoinnin eriytymistä.

Muita toimenpiteitä ja tietotuotantoa

- Nuorisolain (1285/2016) 1.1.2023 voimaan tulleen muutoksen myötä **nuorisoalan järjestöjen valtionapukelpoisuuden ja valtionavustamisen kriteereihin nostettiin aiempaa näkyvämmiin esiin tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**. 6.4.2023 voimaan tulleen valtioneuvoston nuorisotyötä ja politiikkaa koskevan asetuksen muutoksen myötä avustuksen arvioinnissa korostetaan sitä, miten järjestö toteuttaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta omassa toiminnassaan ja lisäksi myös yhteiskunnassa.
- Harrastamisen Suomen mallin avulla edistettiin lasten ja nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä. Mallia toteutetaan yhteistyössä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisosektoreiden yhteistyönä. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) julkaisi [Harrastamisen Suomen mallia koskevan arviointinsa](#) 25.4.2023. Arvioinnin mukaan **toimintamalli on lyhyessä ajassa lunastanut paikkansa merkityksellisenä toimintana lapsille, nuorille ja yhteiskunnalle**. Kysyntää olisi jopa enemmän kuin mitä on voitu tarjota. Koulut ovat avainasemassa kouluarkea tukevan ja levottomuutta ehkäisevän mallin onnistuneessa toteutuksessa.

2.2.7 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyö (SDG 10)

Opetus- ja kulttuuriministeriö uudisti tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmansa vuosille 2024–2027. Suunnitelma sisältää ministeriön strategiseen, valtavirtaistamiseen ja viranomaistoimintaan liittyvät ja eri väestöryhmiin liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet.

Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatimisvelvoite on laajennettu varhaiskasvatukseen. Vuonna 2023 ilmestyi selvitys tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa päätettiin vakiinnuttaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tarveperusteinen ns. tasa-arvoraha.

Taiteen ja kulttuurin yhteisöille suunnatussa yleisavustushaun yhteydessä ministeriö kartoitti tuettavien yhteisöjen toiminnan vastuullisuutta (ml. sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä kulttuurisen moninaisuuden edistäminen). Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus on huomioitu myös mm. esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän toimeenpanossa sekä koululaisten harrastustoiminnan laajentamisessa.

Nuorisolain (1285/2016) 1.1.2023 voimaan tulleen muutoksen myötä nuorisoalan järjestöjen valtionapukelpoisuuden ja valtionavustamisen kriteereihin nostettiin aiempaa näkyvämmiin esiin tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

2.2.8 Kansainvälinen yhteistyö (SDG 4, 5, 10)

Opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuu yhteistyössä Suomen ulkoasiainhallinnon kanssa hallinnonalansa kahdenväliseen ja monenkeskiseen kansainväliseen yhteistyöhön, kuten YK:n koulutus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon työhön, Agenda2030 -tavoitteita edistäen.

Suomi asemoituu kansainvälisissä yhteyksissä koulutusmyönteisenä maana. Perusviestinä on Suomen usko koulutuksen transformatiiviseen luonteeseen, jonka avulla ja kautta voidaan muuttaa yhteiskuntia inklusiivisemmiksi ja kestävämmiksi.

Unesco johtaa globaalia "Greening Education Partnership (GEP) – community of practice" -verkostoa, jossa Suomi on mukana. YK:n ilmastopimuksen osapuolten kokouksessa COP28 Dubaissa lanseerattiin GEP-yhteisön tuottama jäsenmaiden julistus, "[Declaration on the common agenda for Education and Climate Change at COP28](#)". Ensimmäistä kertaa koulutus oli täten vahvasti COP-kokouksen agendalla ja opetus- ja kulttuuriministeriö osallistui kokoukseen osana Suomen delegaatiota.

Unescon koordinoima "International Task Force on Teachers for Education 2030 (Teacher Task Force)" on keskeinen globaalilla tasolla toimiva, opettajia ja opettajakoulutuksen kysymyksiä (SDG 4.c) edistävä verkosto. Suomi (opetus- ja kulttuuriministeriö) toimii sen jäsenenä ja vuosina 2023–2024 myös verkoston ohjausryhmässä.

Kansainvälisissä yhteyksissä opetus- ja kulttuuriministeriö on johdonmukaisesti korostanut myös Suomen ulkopolitiikan mukaista ihmisoikeusperustaista näkökulmaa, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja naisten aseman vahvistamista.

LINKKEJÄ

[Vastuullisuusraportointi valtiolla - Valtiokonttori](#)

[Kestävä kehitys - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

[Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen linjaus - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[Kestävän kehityksen YK-indikaattorit kuvioina ja taulukoina | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

[Hallituksen vuosikertomukset](#)

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-263-938-7 PDF